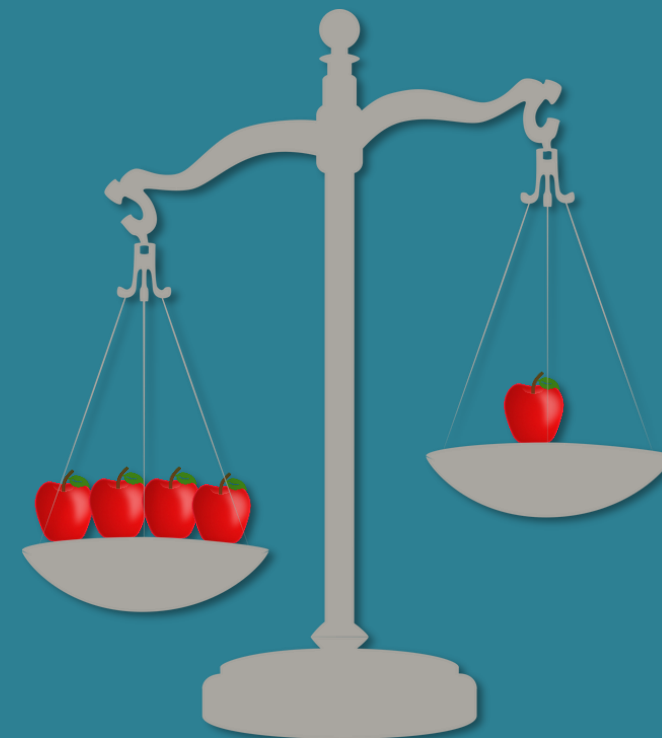

Social ulighed i sundhed

Jes Bak Sørensen

Forsker

DEFACTUM, Region Midtjylland

Program

- *Hvordan har du det?* Region Midtjyllands sundhedsprofil
- Hvad er social ulighed i sundhed?
- Social ulighed i sundhed i *HHDD2021*
- Social ulighed i unges sundhed
- Mulige løsninger

Hvordan har du det?

Region Midtjyllands sundhedsprofil

Hvordan har du det? 2021

- **Formål:** At kortlægge borgernes sundhed, sygelighed og trivsel i regionen og i kommunerne
- **Spørgeskemaundersøgelse:** 56.500 tilfældigt udvalgte borgere, 16+ år, 33.925 svarede (60 %)
- **COVID-19:** Dataindsamling 5. februar til 12. maj 2021
- **Historik:** *Hvordan har du det?* 2006, 2010, 2013, 2017 og 2021. Fra 2010 en del af den nationale sundhedsprofil

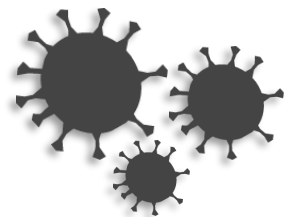

- Rygning
- Alkohol
- Fysisk aktivitet
- Kost
- Overvægt
- Selvvurderet helbred
- Trivsel og livskvalitet
- Stress
- Angst og anspændthed
- Ensomhed
- Depression
- Kronisk sygdom
- Multisygdom
- Unges risikoadfærd
- Unges sundhedsvaner
- Unges mentale sundhed
- COVID-19
- Seksuelle krænkelser
- Søvn
- Social og geografisk ulighed i sundhed
- ...

Sundhed i Region Midtjylland – overblik

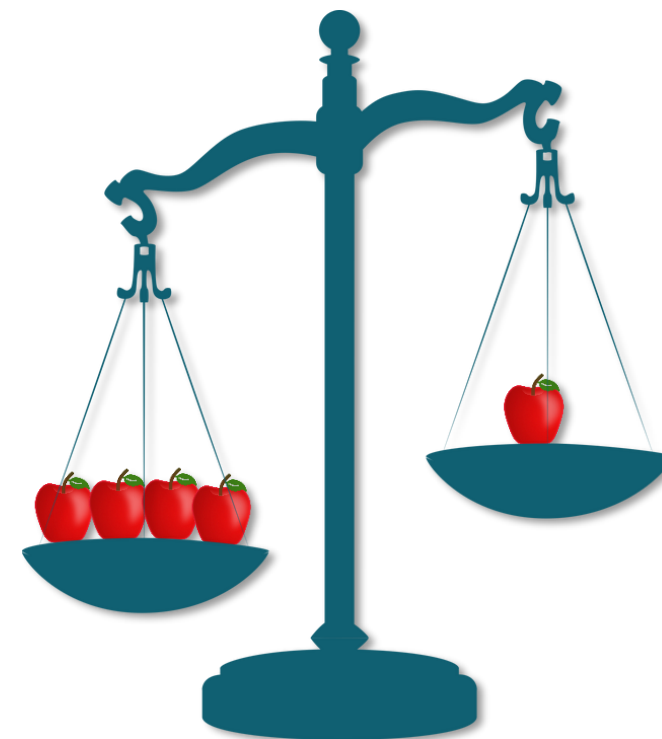
- Færre der **ryger** dagligt og **drikker** 10+ genstande om ugen
- Flere med usundt **kostmønster**, svær **overvægt** og dårlig **søvnkvalitet**
- Høj **motivation** for at ændre sundhedsvaner (minus alkohol)
- Flere med dårlig **mental sundhed** – uanset hvordan det måles
- Stigning i alle kommuner og på tværs af køn, alder og uddannelse – dog mest blandt de unge samt middelhøjt og højt uddannelsesniveau
- Flere med **kroniske sygdomme** og **multisygdom** – stigning i alle kommuner
- Høj forekomst af risikable sundhedsvaner, dårlig mental sundhed, høj behandlingsbyrde mm blandt borgere med kroniske sygdomme
- **Social ulighed** i sundhedsvaner, mental sundhed og kronisk sygdom
- Lavt og middelhøjt uddannelsesniveau, udenfor arbejdsmarkedet, unge på erhvervsuddannelser og borgere i socialt svagere nærområder

Hvad er social ulighed i sundhed?

Social ulighed i sundhed

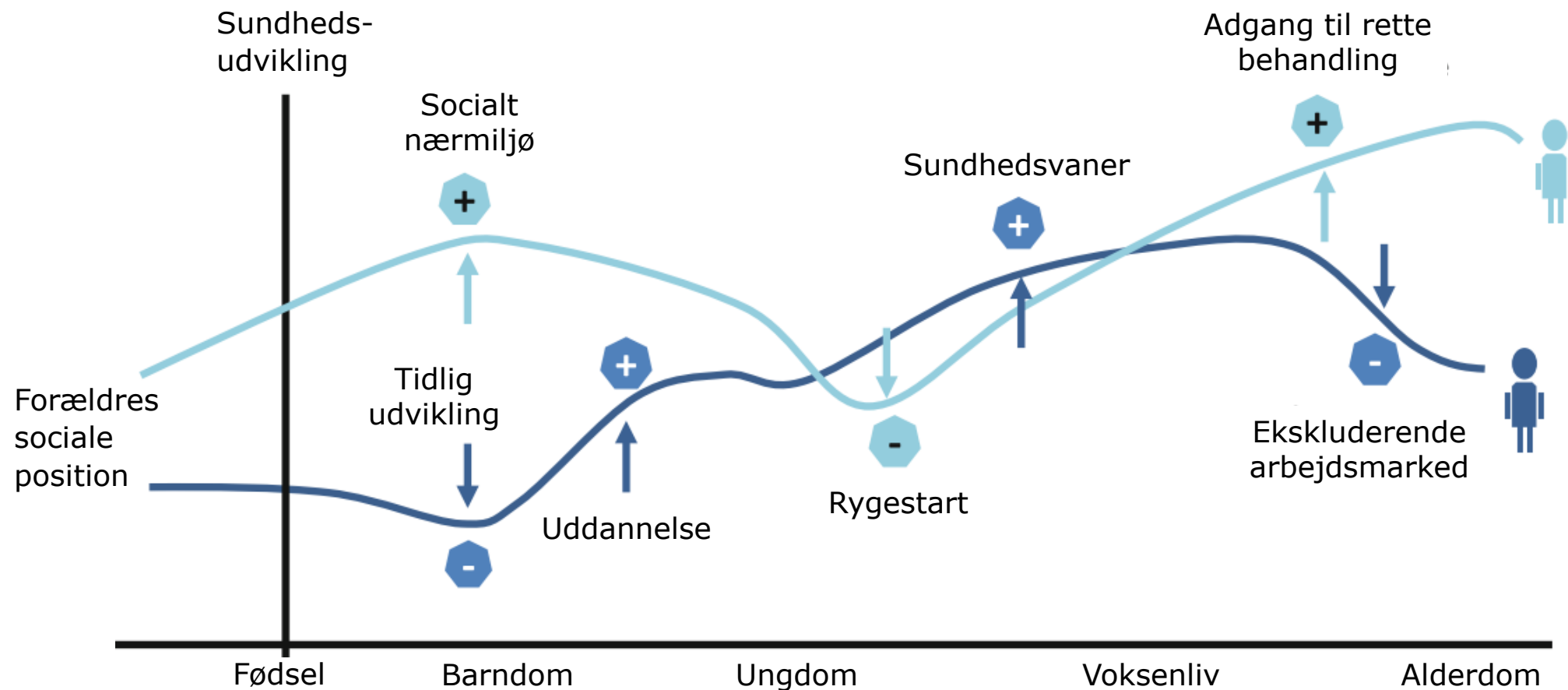
- Social ulighed i sundhed er systematiske forskelle i sundhed mellem grupper i samfundet som følge af forskelle i social position
- To perspektiver på social ulighed i sundhed
 - Social gradient (fx uddannelse)
 - Sundhedskløft (fx særligt socialt udsatte)
- Tre mål for social position i *Hvordan har du det?*
 - Uddannelsesniveau (25 år og derover)
 - Erhvervstilknytning
 - Etnisk baggrund
- Vi beskriver også den sociale ulighed i sundhed ud fra en geografisk vinkel

Determinanter for social ulighed i sundhed

Social ulighed i sundhed i et livsforløb

**Hvorfor tror I, at social
ulighed i sundhed opstår
i et relativt lige samfund
som det danske?**

Social ulighed i sundhed i *Hvordan har du det? 2021*

Dagligrygere

	Pct.		Antal personer i Region Midtjylland
Alle	13		132.000
Køn			
Mand	14		71.000
Kvinde	12		60.000
Alder			
16-24 år	9		12.000
25-34 år	13		19.000
35-44 år	13		19.000
45-54 år	15		25.000
55-64 år	17		28.000
65-74 år	14		19.000
75+ år	8		9.300
Uddannelsesniveau (personer på 25 år og derover)			
Lavt (0-10 år)	22		29.000
Middel (11-14 år)	15		62.000
Højt (15+ år)	7		21.000

- Signifikant større end i hele befolkningen
- Signifikant mindre end i hele befolkningen
- Adskiller sig ikke signifikant fra hele befolkningen

	Pct.		Antal personer i Region Midtjylland
Alle	13		132.000
Erhvervstilknytning			
Studerende/skoleelever	8		8.300
Beskæftigede	12		63.000
Arbejdsløse	20		4.700
Kontanthjælp, sygedagpenge mv.	20		11.000
Førtidspensionister	31		15.000
Efterlønsmodtagere	15		1.800
Folkepensionister	11		24.000
Etnisk baggrund			
Dansk	13		116.000
Anden vestlig	17		7.600
Ikke-vestlig	13		7.900
Bolig			
Ejer	10		63.000
Lejer	18		61.000
Bor med ægtefælle/samlever			
Nej	16		56.000
Ja	11		70.000
Børn i hjemmet 0-15 år			
Nej	14		93.000
Ja	10		25.000

Social ulighed i sundhed i HHDD2021

Uddannelsesniveau (25+ år)

Sundhedsmål	Alle	Lavt	Middel	Højt
Dagligrygere	13	22 ●	15 ●	7 ●
Drikker mere end 10 genstande om ugen	15	14 ●	16 ●	14 ●
Fysisk inaktive	18	28 ●	18 ●	15 ●
Usundt kostmønster	18	27 ●	20 ●	10 ●
Svær overvægt	18	26 ●	23 ●	13 ●
2-5 risikable sundhedsvaner	20	32 ●	24 ●	12 ●
Dårlig søvnkvalitet	10	15 ●	11 ●	7 ●
Dårligt selv vurderet helbred	16	29 ●	17 ●	12 ●
Høj score på stressskalaen	29	34 ●	25 ●	23 ●
Symptomer på depression	8	10 ●	6 ●	6 ●
Ensomhed	14	15 ●	12 ●	12 ●
4+ kroniske sygdomme	15	27 ●	18 ●	11 ●
En del/meget nedsat arbejdsevne (25-66 år)	18	40 ●	19 ●	9 ●

Social ulighed i forekomst af kroniske sygdomme

Ved 16 ud af 18 sygdomme:

- Største andel ved lavt uddannelsesniveau
- Mindste andel ved højt uddannelsesniveau

0-10 års uddannelse

11-14 års uddannelse

15+ års uddannelse

Social ulighed i sundhed i HHDD2021

Sundhedsmål	Alle	Erhvervstilknøytning						
		Studerende/ skoleelever	Beskæftigede	Arbejdsløse	Kontanthjælp, sygedagpenge mv.	Førtids- pensionister	Efterløns- modtagere	Folke- pensionister
Dagligrygere	13	8 ●	12 ●	20 ●	20 ●	31 ●	15 ●	11 ●
Drikker mere end 10 genstande om ugen	15	17 ●	14 ●	13 ●	13 ●	13 ●	17 ●	20 ●
Fysisk inaktive	18	17 ●	15 ●	21 ●	26 ●	33 ●	14 ●	23 ●
Usundt kostmønster	18	19 ●	17 ●	22 ●	23 ●	28 ●	15 ●	16 ●
Svær overvægt	18	9 ●	18 ●	24 ●	23 ●	32 ●	23 ●	18 ●
2-5 risikable sundhedsvaner	20							
Dårlig søvnkvalitet	10	9 ●	8 ●	13 ●	21 ●	29 ●	7 ●	10 ●
Dårligt selvvurderet helbred	16	10 ●	10 ●	23 ●	32 ●	48 ●	13 ●	23 ●
Høj score på stressskalaen	29	43 ●	23 ●	45 ●	53 ●	52 ●	13 ●	22 ●
Symptomer på depression	8	17 ●	5 ●	16 ●	23 ●	22 ●	1 ●	4 ●
Ensomhed	14	22 ●	10 ●	24 ●	28 ●	27 ●	9 ●	10 ●
4+ kroniske sygdomme	15	6 ●	9 ●	16 ●	23 ●	43 ●	21 ●	28 ●
En del/meget nedsat arbejdsevne (25-66 år)	18							

Uden for arbejdsmarkedet

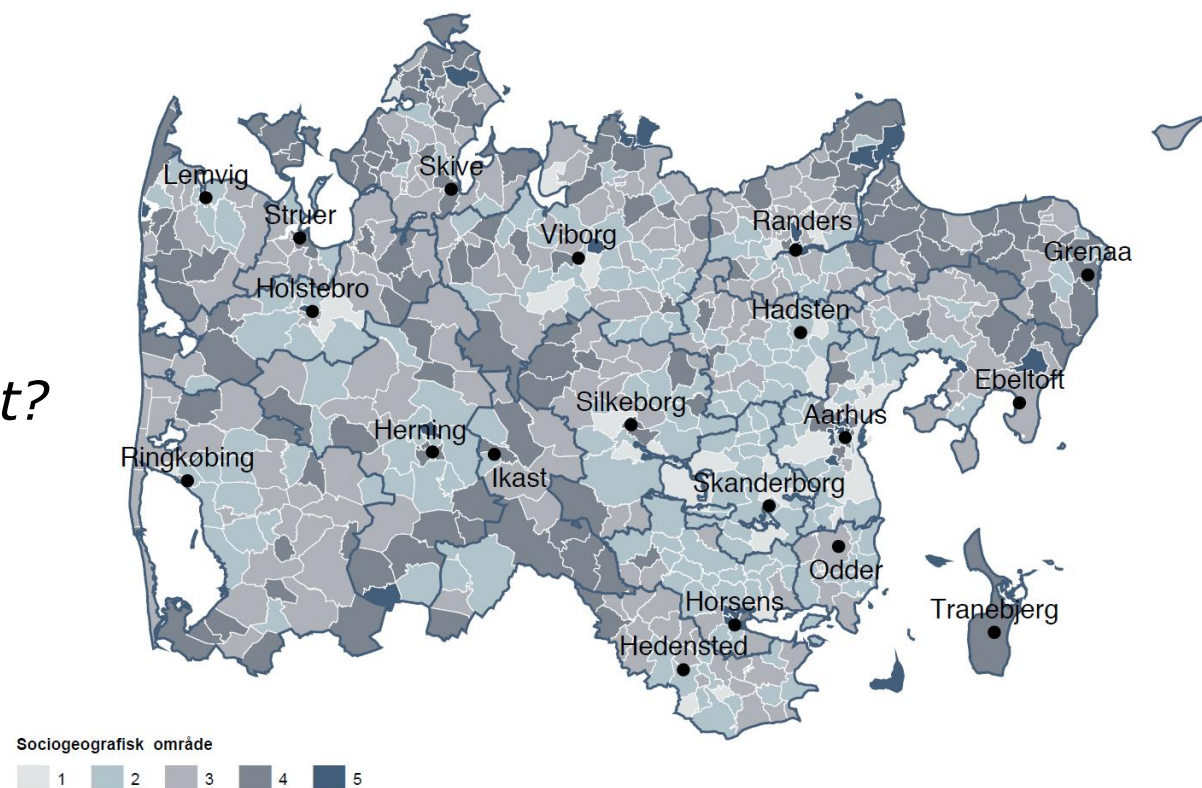

I arbejde

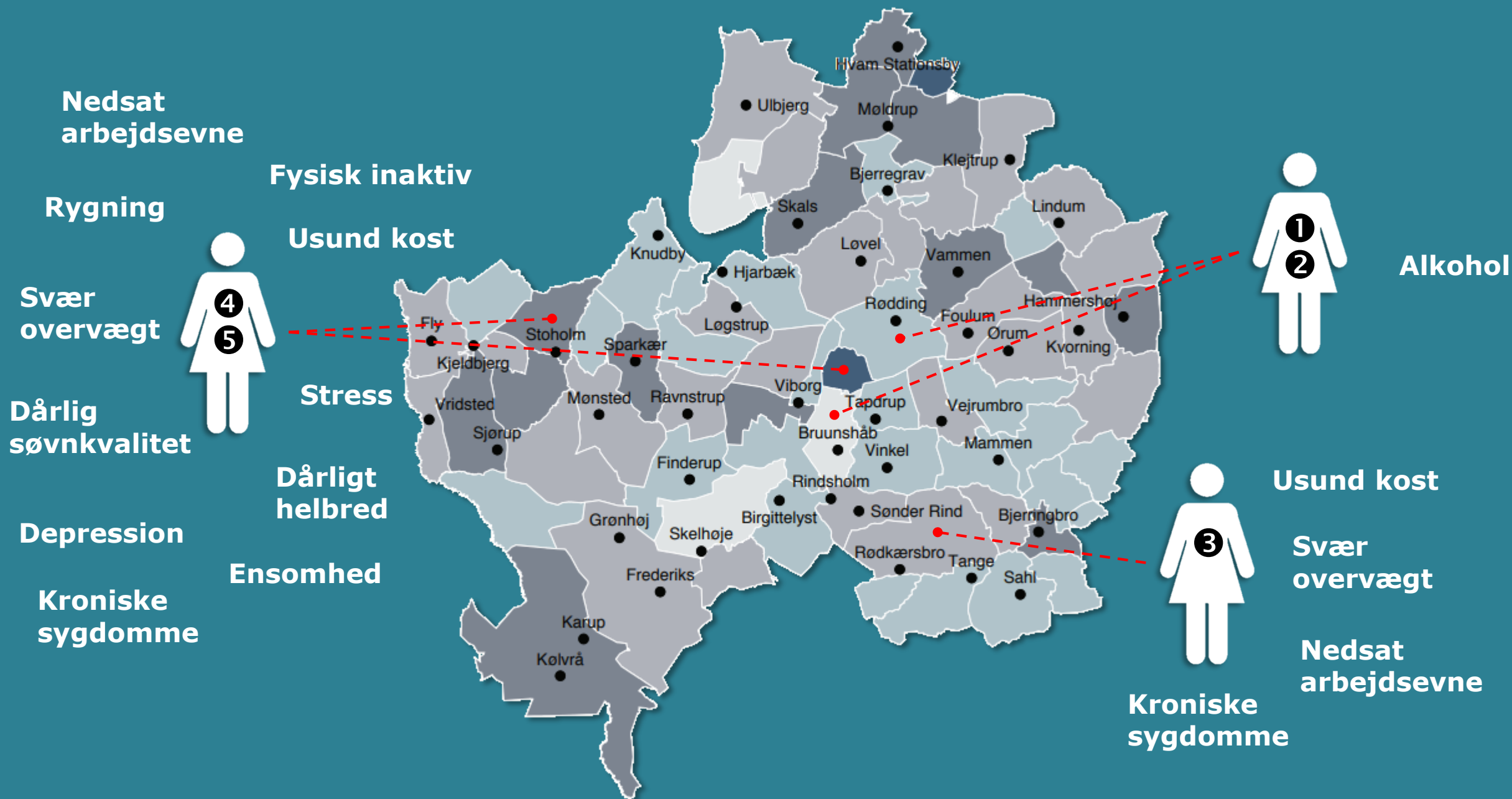
Geografisk ulighed i sundhed

- Social ulighed i sundhed har også en geografisk dimension, der skyldes en opdeling af befolkningen via boligmarkedet, samt uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder
- Inddeling af sogne i *Hvordan har du det?*
 - Indkomst
 - Andel uden for arbejdsmarkedet
 - Andel med kort uddannelse
- Sociogeografisk område 1 til 5

Geografisk ulighed i sundhed

	Region Midtjylland	Sociogeografisk område				
		Område 1	Område 2	Område 3	Område 4	Område 5
Sundhedsmål						
Dagligrygere	13	8 ●	12 ●	13 ●	15 ●	18 ●
Drikker mere end 10 genstande om ugen	15	19 ●	15 ●	14 ●	15 ●	14 ●
Fysisk inaktive	18	14 ●	18 ●	19 ●	20 ●	22 ●
Usundt kostmønster	18	12 ●	17 ●	20 ●	22 ●	21 ●
Svær overvægt	18	10 ●	18 ●	21 ●	22 ●	19 ●
2-5 risikable sundhedsvaner	20	14 ●	19 ●	21 ●	24 ●	24 ●
Dårlig søvnkvalitet	10	9 ●	9 ●	10 ●	12 ●	13 ●
Dårligt selvvurderet helbred	16	12 ●	15 ●	17 ●	18 ●	21 ●
Høj score på stressskalaen	29	26 ●	26 ●	27 ●	32 ●	36 ●
Symptomer på depression	8	7 ●	7 ●	7 ●	10 ●	13 ●
Ensomhed	14	13 ●	12 ●	13 ●	15 ●	18 ●
4+ kroniske sygdomme	15	12 ●	14 ●	17 ●	17 ●	19 ●
En del/meget nedsat arbejdsevne (25-66 år)	17	12 ●	15 ●	19 ●	20 ●	27 ●

**Hvilke tal for social
ulighed i sundhed
overrasker jer mest?**

Social ulighed i unges sundhed

Kan vores samfund leve med en ungegeneration, der råbløder stress, depression og angst?

»Flere undersøgelser peger på en stigende udsathed og psykisk mistrivsel blandt de unge i Danmark, og der mangler ikke bud på og ideer om, hvad der kan forklare denne psykiske mistrivsel og udsathed.

Hvad vi derimod mangler, er en politisk strategi til, hvordan vi bliver bedre til at rumme de kommende ungdomsgenerationer ude på arbejdspladserne, så de ikke skal ende med et liv fyldt med angst, stress og depressioner«

[Kan vores samfund leve med en ungegeneration der råbløder stress, depression og angst? \(pov.international\)](#)

Unge risikoadfærd

Signifikant større end blandt alle unge i befolkningen
Signifikant mindre end blandt alle unge i befolkningen
Adskiller sig ikke signifikant fra alle unge i befolkningen

	Dagligrygere Pct.	Daglig brug af røgfri tobak/nikotinposer (snus mv.) Pct.	Rusdrikker ugentligt Pct.	Stort forbrug af hash Pct.	Andre stoffer end hash Pct.
Alle unge	9	6	17	4	4
Køn					
Unge mænd	9	9	21	6	6
Unge kvinder	8	3	13	2	3
Alder					
16-19 år	5	5	18	3	3
20-24 år	11	7	16	5	5
Uddannelse og beskæftigelse					
Grundskole	7	4	16	2	1
Alment gymnasium	3	5	20	3	2
Erhvervsrettet gymnasium	4	6	17	3	3
Erhvervsuddannelse	16	10	15	4	4
Videregående uddannelse	5	6	17	2	5
I arbejde	10	7	16	4	6
Hverken i arbejde eller under uddannelse	18	4	11	8	5
Kæresteforhold					
Har en kæreste/ægtefælle	10	7	14	3	4
Single	7	5	18	4	4
Etnisk baggrund					
Dansk	8	6	18	3	4
Ikke-dansk	11	6	9	7	6
Seksuel orientering					
Heteroseksuel	8	7	17	3	4
Anden seksuel orientering	14	4	15	7	9

Unge sundhedsvaner

- Signifikant større end blandt alle unge i befolkningen
- Signifikant mindre end blandt alle unge i befolkningen
- Adskiller sig ikke signifikant fra alle unge i befolkningen

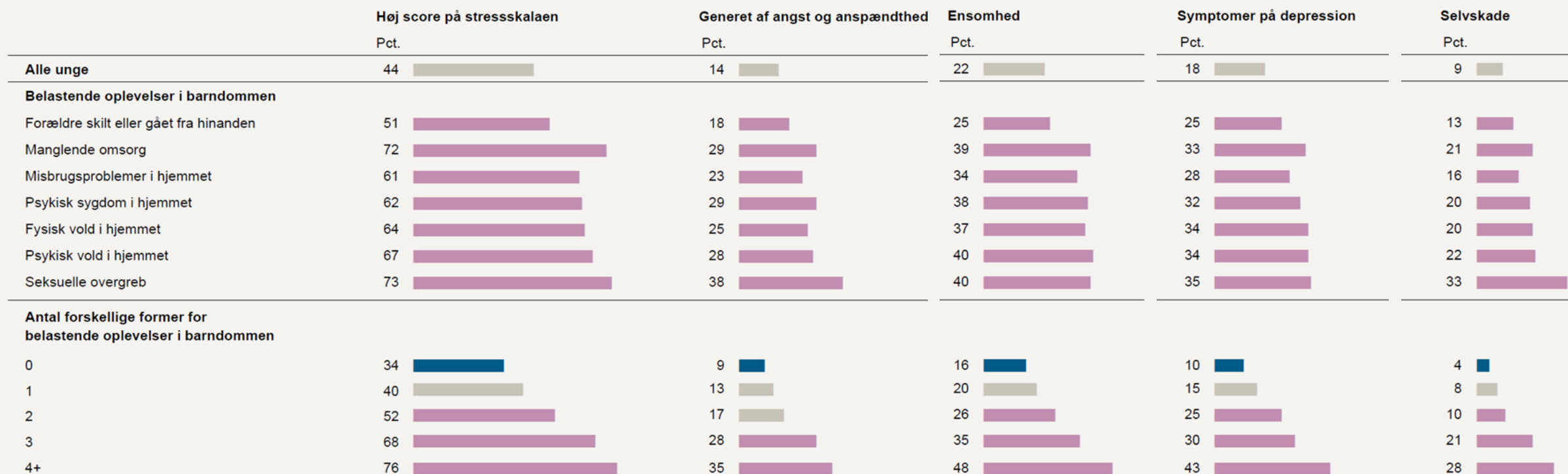
	Fysisk inaktive Pct.	Usundt kostmønster Pct.	Svær overvægt Pct.	Dårlig søvnkvalitet Pct.
Alle unge	16	22	9	9
Køn				
Unge mænd	19	25	8	6
Unge kvinder	14	19	9	12
Alder				
16-19 år	15	20	4	9
20-24 år	17	23	11	9
Uddannelse og beskæftigelse				
Grundskole	13	18	2	10
Alment gymnasium	15	17	3	9
Erhvervsrettet gymnasium	15	19	5	7
Erhvervsuddannelse	23	38	18	10
Videregående uddannelse	14	16	7	9
I arbejde	13	24	8	7
Hverken i arbejde eller under uddannelse	28	29	20	15
Kæresteforhold				
Har en kæreste/ægtefælle	18	24	9	9
Single	15	20	8	9
Etnisk baggrund				
Dansk	16	23	9	9
Ikke-dansk	20	14	7	13
Seksuel orientering				
Heteroseksuel	15	22	8	8
Anden seksuel orientering	25	23	15	17

Unge mentale sundhed

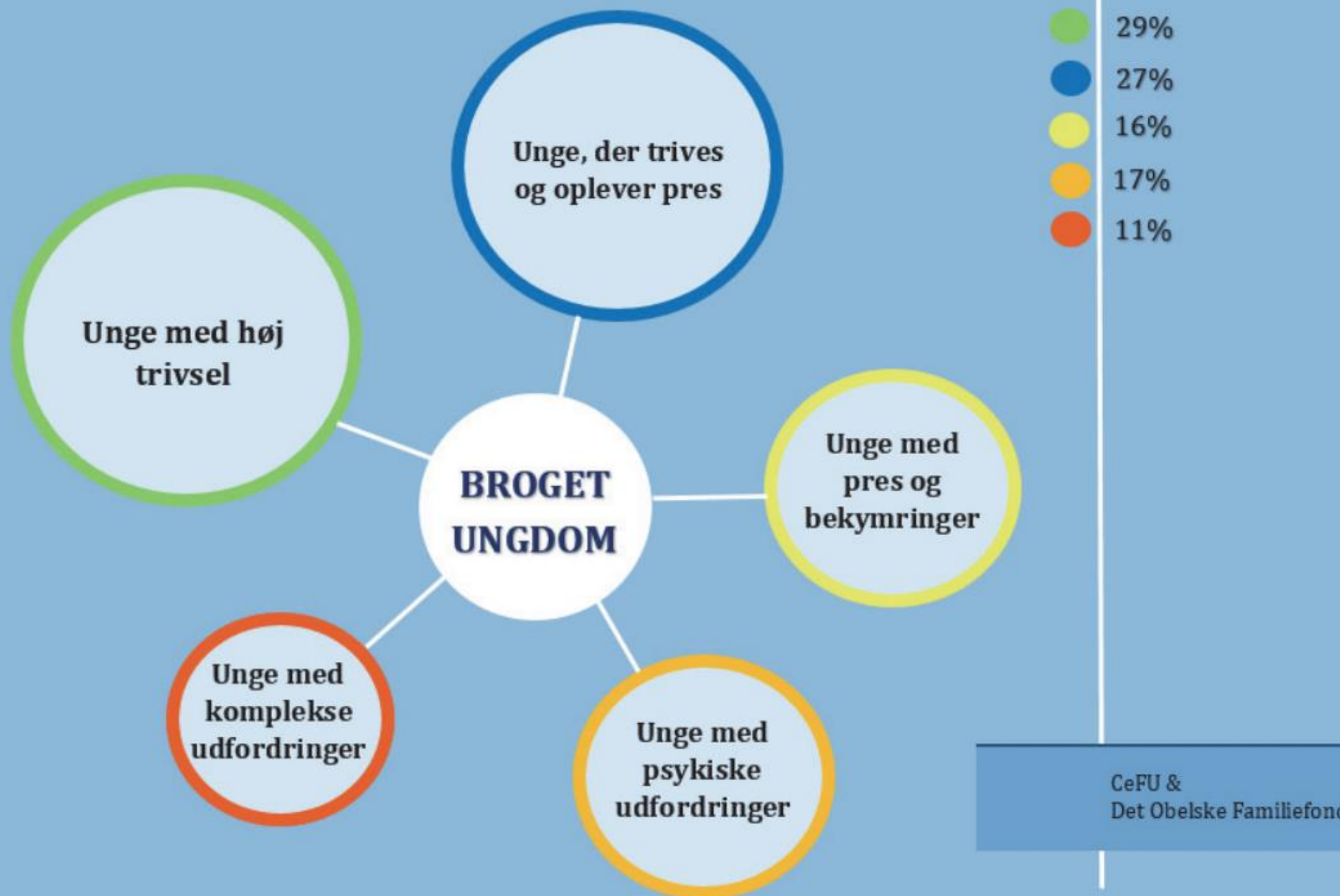
- Signifikant større end blandt alle unge i befolkningen
- Signifikant mindre end blandt alle unge i befolkningen
- Adskiller sig ikke signifikant fra alle unge i befolkningen

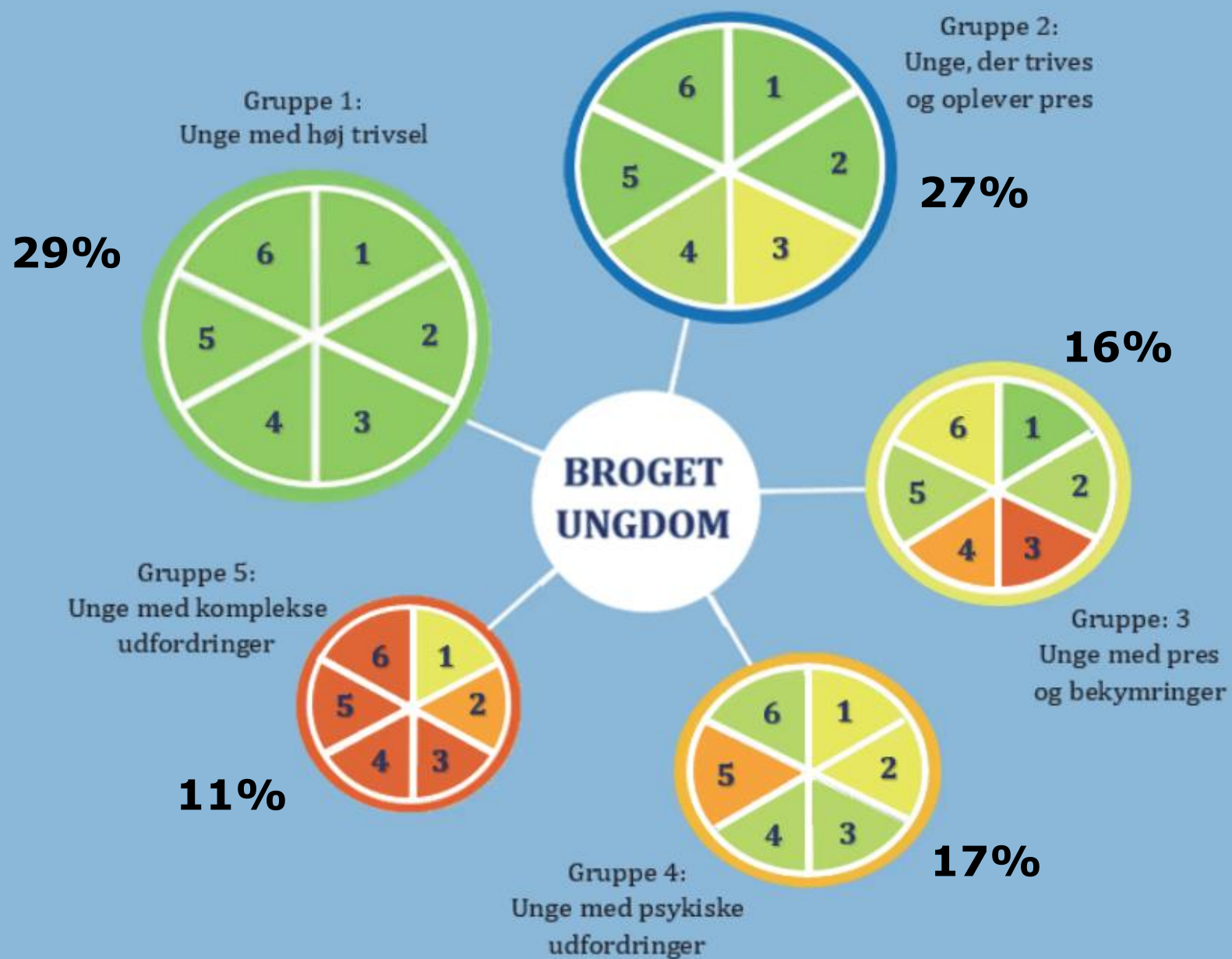
	Høj score på stresskalaen Pct.	Generet af angst og anspændthed Pct.	Ensomhed Pct.	Symptomer på depression Pct.	Selvskade Pct.
Alle unge	44	14	22	18	9
Køn					
Unge mænd	32	10	17	13	6
Unge kvinder	54	19	27	22	12
Alder					
16-19 år	45	13	24	19	11
20-24 år	43	15	21	17	8
Uddannelse og beskæftigelse					
Grundskole	36	11	21	12	13
Alment gymnasium	54	17	28	24	9
Erhvervsrettet gymnasium	42	13	24	18	8
Erhvervsuddannelse	39	10	23	12	11
Videregående uddannelse	39	14	18	15	6
I arbejde	39	10	19	12	6
Hverken i arbejde eller under uddannelse	65	30	34	35	21
Kæresteforhold					
Har en kæreste/ægtefælle	45	13	20	15	8
Single	43	15	24	19	10
Etnisk baggrund					
Dansk	43	14	22	17	9
Ikke-dansk	50	20	25	20	8
Seksuel orientering					
Heteroseksuel	42	12	20	16	7
Anden seksuel orientering	58	30	37	30	25

Unge med belastende oplevelser

- Signifikant større end blandt alle unge i befolkningen
- Signifikant mindre end blandt alle unge i befolkningen
- Adskiller sig ikke signifikant fra alle unge i befolkningen

Årsager til unges mistrivsel

Årsagerne til mange unges mistrivsel skal ikke findes hos de unge, men udspringer af rammerne for ungdomslivet:

- Højt tempo på alle livsarenaer og særligt i uddannelsessystemet (acceleration)
- For ensidigt fokus på præstation (fx karakterer)
- Presset vendes indad, og løsninger søges i tilpasning af psyken (psykologisering)

**Hvilke tal for social
ulighed i unges sundhed
overrasker jer mest?**

Mulige løsninger

Husk årsagerne!

Hvad skal vi gøre?

Lær af fortidens fejl

- Risikofaktorer og sygdomme skal håndteres samlet
- Problemer klumper sammen og skal håndteres samlet

Fremtidens forebyggelsesstrategi

- Skab gode rammer for alle, hvor det sunde valg er let og attraktivt
- Prioriter en afgrænset del af befolkningen i særlig høj risiko
- Adresser sociale og sundhedsproblemer samtidig
- Strukturel – lokalsamfund – nære sociale relationer – individ

Der er behov for et langt sejt træk!

Ulighedsspiralen

Årsager til årsager

- Social og økonomisk ulighed

Årsager

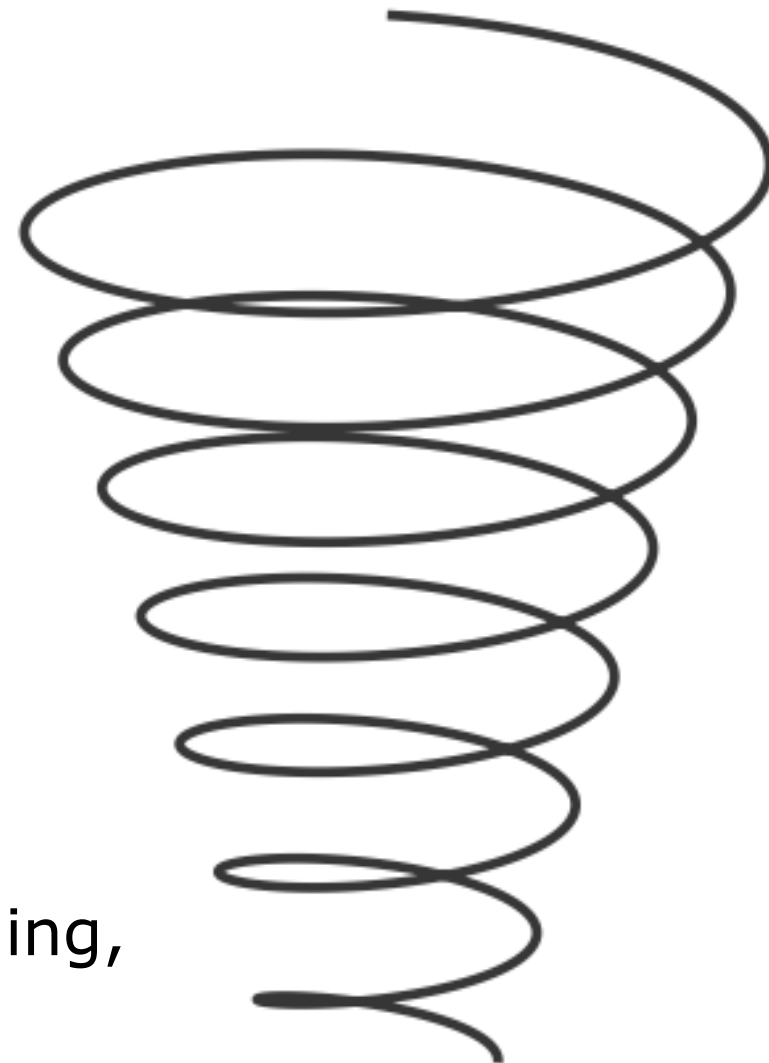
- Social ulighed i risikofaktorer for sygdom

Konsekvenser

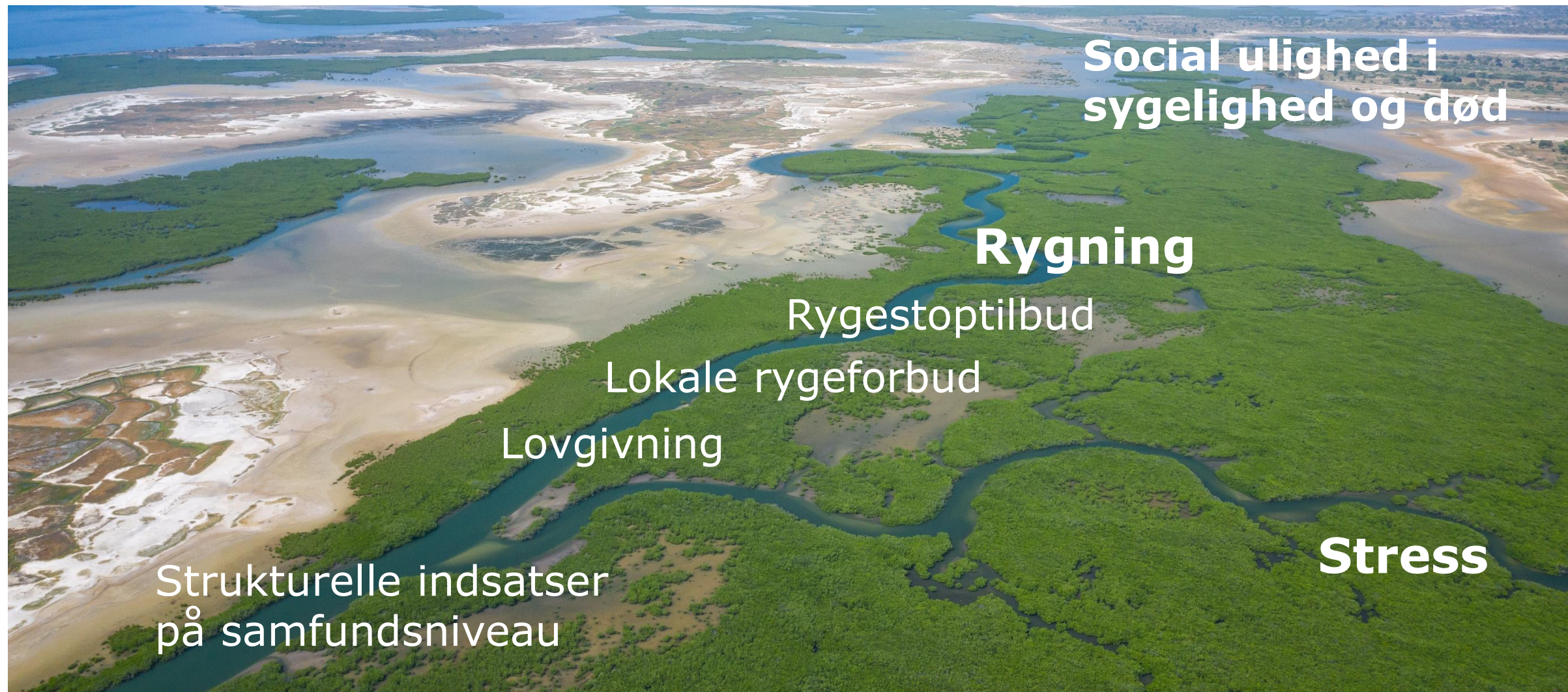
- Social ulighed i sygelighed

Konsekvenser af konsekvenser

- Social ulighed i screening, diagnostik, behandling, rehabilitering, beskæftigelse, indkomst, død

Upstream og downstream indsatser

**Social ulighed i
sygelighed og død**

Rygning

Rygestoptilbud

Lokale rygeforbud

Lovgivning

Strukturelle indsatser
på samfundsniveau

Stress

**Hvor synes I, at vi som
samfund skal sætte ind
for at reducere social
ulighed i sundhed?**

DEBAT

Sygehusdirektør efter kritik: Uligheden er allerede kæmpestor, kære patienter

Det vil være en fejlslagen strategi at styrke hospitalerne yderligere, og grundlæggende har sygdomsbekæmpelse, nulfejlskultur og kontrol ikke rykket til andet end forventningerne om, at vi kan behandle os ud af alt, skriver sygehusdirektør Morten Ziebell i en replik til Danske Patienter.

[Sygehusdirektør efter kritik: Uligheden er allerede kæmpestor, kære patienter - sundhedsmonitor.dk](https://sundhedsmonitor.dk)

Forskere: Robusthedskommissionens anbefaling om at styrke forebyggelsesindsatsen er ikke nok

De stigende sundhedsudfordringer kalder på nye løsninger. Robusthedskommissionens anbefaling om at styrke forebyggelsesindsatsen er et skridt i den rigtige retning. Men anbefalinger er naturligvis ikke nok, skriver fire forskere.

[Forskere: Robusthedskommissionens anbefaling om at styrke forebyggelsesindsatsen er ikke nok - Altinget: Sundhed](#)

Social ulighed i sundhed

Jes Bak Sørensen

Forsker

DEFACTUM, Region Midtjylland

jesbso@rm.dk

